

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สตรีเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีความสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า หากสตรีได้รับการพัฒนาแล้วสตรีจะมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกทุกคนในครอบครัว ให้มีสิทธิและโอกาสต่างๆ อย่างเต็มที่ศักยภาพทัดเทียมกันทุกคนดังที่ทราบกันดีว่าอัตราส่วนในประเทศไทยมีจำนวนประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชาย แต่โดยทั่วไปแล้วสตรีส่วนใหญ่ยังมิได้มีคุณภาพชีวิต สิทธิ และโอกาสต่างๆ ทัดเทียมกับผู้ชาย หากแต่มีสภาพปัญหาที่แตกต่างจากผู้ชาย ทั้งในด้านสังคม วัฒนธรรม การศึกษา อาชีพ และการเมือง การปกครอง (อัญชรา หวังวีระ, 2544) จึงน่าจะเป็นการดีหากมีการส่งเสริมและกระตุ้นให้สตรีได้มีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพในตนเองและสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งนอกจากจะเป็นผลดีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศแล้ว ยังส่งผลต่อการประเมินคุณค่าในตนเองของสตรีอีกด้วย การพัฒนาสตรีในปัจจุบันนี้จึงได้ดำเนินการเพื่อสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมชาติ ตามแผนการพัฒนาศตรียุทธศาสตร์ระยะยาว (พ.ศ. 2535-2554) มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาศักยภาพสตรีทั้งทางร่างกาย สติปัญญา ความถนัดสังคม และจิตใจ โดยเพิ่มโอกาสในการรับบริการเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ อันนำไปสู่ลักษณะสตรีที่พึงประสงค์ การยกระดับคุณภาพชีวิตการมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของสังคมและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนสังคมและประเทศชาติ (<http://www.women-family.go.th>)

ถึงแม้ว่าประเทศไทยจะตื่นตัวทางด้านสิทธิสตรีอย่างมาก ในช่วงทศวรรษ ที่ผ่านมาก็ตามแต่จากสภาพความเป็นจริงพบว่า สตรียังคงมีความด้อย ความอ่อนแอ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจและสภาพทางสังคมประกออบกับปัญหาความยากจนของครอบครัว เป็นเหตุให้สตรีเหล่านั้น ถูกเอารัดเอาเปรียบ ในรูปแบบต่างๆมากขึ้น ประกอบกับการขาดโอกาสทางการศึกษา ทำให้เยาวสตรีต้องเข้าสู่ตลาดแรงงานก่อนวัยอันควร ถูกใช้แรงงานอย่างไม่เหมาะสมถูกเอาเปรียบปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐได้พยายามหาทางแก้ไขและป้องกันเพื่อให้หมดไปจากสังคมไทยด้วยการกำหนดมาตรการต่างๆ ทั้งทางด้านกฎหมาย เศรษฐกิจ การศึกษา และสวัสดิการ สังคม ซึ่งรวมทั้งการจัดตั้ง ศูนย์สงเคราะห์ และฝึกอาชีพสตรี ตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศด้วย โดยในภาคกลางได้จัดตั้ง ศูนย์สงเคราะห์ฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง ขึ้นที่ อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์

2531 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ฝึกอบรมวิชาชีพ และพัฒนาศักยภาพ ของเยาวชนสตรีที่ด้อยโอกาสทางสังคม ให้มีความรู้ความสามารถ ประกอบอาชีพมี รายได้เลี้ยงตัวเอง และที่สำคัญคือ การปลูกฝังความคิด สติปัญญาให้สามารถครองงาน ครองตนให้เป็นเยาวชนสตรีที่มีคุณค่ามิให้ตกเป็นเหยื่อทางสังคมอีกต่อไป(ละอองดาววราณิษฐ์เจริญ,2547)

ด้วยผลสืบเนื่องจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจที่กระทบต่อการดำรงชีพของทุกครัวเรือน ทำให้ปัญหาสังคมทวิจำนวนและความรุนแรงมากขึ้นรัฐบาลซึ่งมีความห่วงใยในปัญหาเหล่านี้จึงได้ปรับเพิ่มมาตรการและวิธีการให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาในทุกรูปแบบ เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อนประกอบกับรัฐบาลได้ดำเนินการปฏิรูประบบราชการ โดยได้ปรับเปลี่ยนระบบและรูปแบบการบริหารราชการ ให้สามารถสนองตอบต่อความต้องการ ที่หลากหลายของส่วนรวมและการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

ดังนั้นศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง ซึ่งเป็นหน่วยงานหนึ่ง ที่ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้าง โดยแต่เดิมสังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม มาสังกัดกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีภารกิจให้ความช่วยเหลือ ด้านการฝึกอาชีพและส่งเสริม การมีงานทำแก่ เยาวสตรี ที่มาจากครอบครัวยากจน ขาดโอกาสในการศึกษาต่อ และสตรีที่ถูกเลิกจ้างว่างงาน ตั้งแต่ ปี 2540 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจ เป็นต้นมา โดยมีการปรับเปลี่ยนแผนและการทำงานเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดแรงงาน การดำเนินงานของศูนย์ฯ มีเป้าหมายที่จะให้เยาวชนสตรี ที่ขาดโอกาสทางการศึกษา ไม่สามารถศึกษาต่อในระดับสูง และประสบ ปัญหาความยากจน หรือปัญหาครอบครัว ให้ได้รับการฝึกวิชาชีพ ให้เป็นผู้มีวิชาความรู้ ควบคู่ไปกับการมีคุณธรรม ประจำใจ อันเป็นเครื่องประกอบให้การดำเนินชีวิตมุ่งไปในแนวทาง ที่ถูกต้องและเหมาะสม ดังนั้นขบวนการฝึกอบรม จึงมุ่งเน้นที่การฝึกวิชาชีพควบคู่ไป กับการจัดกิจกรรมตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต เป็นการอบรมให้ความรู้ ที่จะสามารถนำไป ประกอบ อาชีพจริงได้ รวมทั้งการฝึกภาคปฏิบัติ ระยะเวลาการฝึกอบรมหลักสูตร 6 เดือน โดยให้ความรู้สายอาชีพตามความถนัด ตามพื้น ความรู้และตามความต้องการของตลาดแรงงาน ทางด้านทฤษฎี และการฝึกภาคปฏิบัติ ในสาขาวิชาชีพสหวิชาชีพสำหรับสตรี (<http://www.vtcw.org>)

สิทธิที่พึงได้ของ สตรีด้อยโอกาส เยาวสตรีกลุ่มเสี่ยง สตรีที่ประสบปัญหาทางสังคม คือ

1. การฝึกอบรมอาชีพ และพัฒนาคุณภาพในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรี

2. การสงเคราะห์ คุ่มครองสวัสดิภาพและฟื้นฟูสภาพทางร่างกาย จิตใจ แก่เด็กและสตรี ตาม พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ.2539 สตรีที่ประสบปัญหาทางสังคม หญิงและเด็กที่ตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ ในสถานคุ้มครองและพัฒนาอาชีพ

3. การฝึกอาชีพพระยะสั้น หลักสูตร 88 วัน แก่สตรีและเยาวชนสตรีในชุมชนตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้สตรีชนบทโดยจัดฝึกอบรมภายในชุมชน ภายหลังจากสำเร็จการอบรมให้การสนับสนุนรวมกลุ่มประกอบอาชีพภายในพื้นที่

4. การอบรมให้ความรู้ เพื่อป้องกันการถูกล่อลวงชักจูงไปค้าประเวณีแก่เยาวชนหญิง ตามโครงการรณรงค์ด้านการค้าประเวณี

5. ประสานการให้ความช่วยเหลือทางคดีแก่สตรีและเด็กที่ประสบปัญหาการค้าประเวณีหรือถูกล่อลวงไปค้าประเวณีในและต่างประเทศหรือถูกละเมิดสิทธิต่างๆการทดลองแก้ปัญหาด้วยการปรับเปลี่ยนทัศนคติ

ผลจากการฝึกอบรมแก่สตรีที่มาจากครอบครัวที่มีรายได้น้อยไม่มีงานทำให้สามารถ ประกอบอาชีพมีราย ได้เลี้ยงตัวเอง และ ครอบครัว ให้การคุ้มครองสวัสดิภาพสตรี ให้ได้รับความเป็นธรรมในการทำงาน ไม่ถูกหลอกลวงไปในทางเสื่อมเสีย อันเป็นการทำลายภาพพจน์ของสตรีไทย และลดปัญหาการว่างงาน การอพยพแรงงาน และปัญหาอาชญากรรมที่จะเกิดตามมาจากการว่างงาน (<http://www.vtcw.org>) และเพื่อการพัฒนาสตรีให้มีความสามารถในการพึ่งพาตนเอง อันเป็นการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนต่อไป ทางศูนย์สงเคราะห์ได้ดำเนินงานตามโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเป็นการอบรมให้ความรู้และภูมิปัญญาเพื่อเพิ่มศักยภาพในการพัฒนาตนเองให้สามารถปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อม และสังคมยุคใหม่ ได้อย่างราบรื่นรู้จักคิดเป็นทำเป็น กล้าเผชิญและรู้จักแก้ปัญหา ด้วยวิถีทางที่เหมาะสม มีใจใฝ่ความดี มีคุณธรรม รวมทั้งมีความขยัน - หมั่นเพียร อดทน สามารถที่จะนำความรู้ และประสบการณ์ที่ได้รับ จากการฝึกอบรม ไปประกอบอาชีพที่สุจริต และนำชีวิตไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้ โดยใช้กิจกรรมในรูปแบบต่างๆ กันเป็นสื่อช่วยพัฒนา

โครงการพัฒนาสตรีมีจัดขึ้นหลากหลายโครงการ เพื่อแก้ปัญหาในด้านทักษะอาชีพ ได้แก่กลุ่มสตรีให้มีรายได้เพิ่มขึ้น เป็นต้น การให้ความรู้ด้านกฎหมาย การอบรมการวางแผนครอบครัว การให้ความรู้ด้านการเกษตร การให้ความรู้และพัฒนาด้านทักษะอาชีพ เหล่านี้เป็นต้น (<http://www.dsdw.go.th>) แต่ถึงกระนั้นจากโครงการพัฒนาที่กล่าวมายังขาดการส่งเสริมกิจกรรมที่จะช่วยเสริมสร้างการเห็นคุณค่าในตนเอง ให้แก่สตรีในรูปธรรมอย่างชัดเจน ซึ่งการตระหนักในคุณค่าของตนเองยังเกิดจากการยอมรับของบุคคลรอบข้าง การรู้สึกว่ามีคนรัก การได้รับการยกย่องหรือประสบความสำเร็จ บุคคลที่ประเมินตนในด้านดีจะเห็นคุณค่าของตนเองแต่ถ้าประเมินตนออกมาใน

ด้านลบจะเกิดความรู้สึกว่าตนไร้คุณค่า เช่น ไม่มีใครสนใจ ไม่ได้รับการยอมรับ ถูกเหยียดหยาม ทำอะไรไม่สำเร็จ ซึ่งจะมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลแตกต่างกัน

การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปรับตัวทางอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้สำหรับเด็ก เพราะเห็นพื้นฐานของการมองชีวิต ความสามารถทางด้านสังคมและอารมณ์ เกิดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ สามารถยอมรับเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ใจ ความเชื่อมั่นในตนเอง มีความหวังและมีความกล้าหาญ จะทำให้เป็นคนที่ประสบผลสำเร็จ มีความสุข สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามที่ตนปรารถนา บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง รู้ว่าตนเองมีคุณค่า มักจะมีการประเมินตนเองในด้านดี แต่ถ้าบุคคลใดที่มีความรู้สึกว่าไม่มีใครสนใจ ไม่ได้รับการยอมรับหรือทำอะไรแล้วไม่ประสบความสำเร็จ จะทำให้บุคคลนั้นรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า เมื่อเกิดความรู้สึกเช่นนี้ขึ้นก็จะทำให้บุคคลนั้นขาดความเชื่อมั่นในตนเอง

การละครสามารถใช้เป็นแรงหนุนในการเรียนรู้ของบุคคล ถ้ารู้จักใช้ละครเป็นเครื่องมือช่วยสอนอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อบรรณาการกระบวนการต่าง ๆ ประกอบเข้าด้วยกัน เห็นส่วนเดียวกัน สามารถนำไปพิจารณาร่วมกับสถานการณ์ พัฒนาการของผู้เรียน โดยบูรณาการด้านการละครสามารถนำมาดัดแปลงในการเรียนรู้ส่วนบุคคลได้ แต่แต่ละบุคคลมีความเกี่ยวพันเนื่องจากแรงผลักดันภายนอกและแรงผลักดันภายใน แรงผลักดันภายในเป็นส่วนร่วมแสดงความแตกต่างระหว่างบุคคล การใช้ละครเป็นเสมือนแรงผลักดันภายนอก มีครูที่สามารถจัดให้มีความเกี่ยวข้องกันกับผู้เรียน และการเรียนรู้ของผู้เรียนก็จะเป็นประโยชน์ยิ่ง(ดวงแข บั้วประโคนและคณะ, 2546)

ดังนั้นสตรีจึงควรจะต้องตระหนักถึงการเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถที่จะเผชิญกับปัญหาต่างๆได้ด้วยตนเอง ทั้งนี้เพื่อให้สตรีเหล่านี้ได้รับการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมดีขึ้น จึงควรที่จะมีการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้พวกเขาเหล่านั้นมี Self-Esteem ที่ดีขึ้น ซึ่งแนวทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนสำหรับสตรีก็จัดว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองโดยใช้กระบวนการที่แตกต่างกันออกไป โดยที่สำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย(2538) ได้ให้ความหมายการศึกษานอกระบบโรงเรียนว่า เป็นการศึกษาที่มุ่งจัดให้กลุ่มเป้าหมายได้พัฒนาชีวิตและสังคม โดยมีหลักการจัดการศึกษาเพื่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จึงเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่อยู่โดยโอกาส พลาด หรือขาดโอกาสทางการศึกษาในระบบโรงเรียน ได้มีโอกาสศึกษาหาความรู้ ผูกทักษะ ปลุกฝังเจตคติที่จำเป็นในการดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพอีกทั้งสามารถปรับตัวให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของวิทยาการที่เจริญก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วได้อย่างมีความสุขตามควรแก่สภาพ ดังนั้นการพัฒนาทั้งทางด้าน

ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และครอบครัวให้ดีขึ้น วิธีการที่นิยมใช้พัฒนาความรู้และทักษะความสามารถในการเรียนรู้ และปรับตัวอย่างหนึ่ง คือ การใช้กิจกรรมกลุ่ม (สุจิตรา แก้วสินวล, 2545) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มว่า หลังการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มประเภทต่างๆแล้ว นอกจากจะให้ได้ผลงานตามจุดมุ่งหมายของกลุ่มชนิดนั้นๆแล้ว ยังผลทำให้บุคคลที่เป็นสมาชิกกลุ่มมีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ซึ่งผู้เรียนในวัยนี้ต้องการความสนุกสนาน และการเข้าไปมีส่วนร่วมด้วยตัวเอง

โดยแนวทางการศึกษานอกระบบโรงเรียนนี้เองก็จัดว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองโดยใช้วิธีการและกระบวนการที่แตกต่างกันออกไป ซึ่ง กระบวนการละครก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมการเห็นคุณค่าในตนเองได้ด้วยเช่นกัน โดยกระบวนการละครเป็นการจัดกิจกรรมที่ให้สตรีได้เข้ามามีส่วนร่วม ทำให้ซึมซับและเข้าใจในเนื้อหาอย่างถ่องแท้มากขึ้น ซึ่งกระบวนการละครเพื่อการพัฒนา มีกระบวนการอยู่ 6 ขั้นตอนคือ 1. การเตรียมงานและประสานงาน 2. ฝึกทักษะการแสดงและทักษะละคร 3. การศึกษาข้อมูลและประเด็นปัญหา 4. การผลิตผลงานละคร 5. การจัดแสดงละคร 6. การประเมินผลและสรุป ซึ่งในแต่ละขั้นตอนจะช่วยพัฒนาให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม ประโยชน์ในด้านพัฒนาศักยภาพภายในตัวบุคคล (Personal Resources) พัฒนาทักษะทางสังคม (Inter Personal Resources) พัฒนาความรู้และทักษะการแสดง (Basic Acting Skill) และการทำละครอย่างง่าย ให้กับกลุ่มผู้เข้ารับการอบรมโดยใช้เทคนิคการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning) การเรียนรู้ผ่านการกระทำจริง (Learning by doing) และการเรียนรู้เชิงประสบการณ์ (Experiential Method) ที่เน้นการบูรณาการความรู้และทักษะต่าง ๆ เข้าด้วยกันอย่างเป็นองค์รวม (ดวงแข บัวประโคนและคณะ, 2546)

สืบเนื่องจากที่ผ่านมาทางศูนย์สงเคราะห์ยังไม่เคยจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างเห็นคุณค่าในตนเองของสตรี ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนที่ใช้กระบวนการละครเชิงสร้างสรรค์ โดยเทคนิคและกระบวนการละครนี้ เป็นการนำละครมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผู้เข้าร่วมกิจกรรมให้มีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกิจกรรม โดยมุ่งให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรม เกิดจากพัฒนาทรัพยากรในตนเอง จากการเรียนรู้ ค้นคว้า ทดลอง ซึ่งกิจกรรมการละครนี้ จะสามารถสะท้อนปัญหาหรือบอกเล่า เรื่องราว ความคิดของกลุ่มของตน ด้วยการระดมประสบการณ์ การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ แสดงความคิดเห็น เพื่อสอดคล้องกับสภาพปัญหาในชีวิตจริง จนผู้เข้าร่วมกิจกรรมสามารถ เกิดทักษะในการผลิตละคร ขึ้นเองได้ และสามารถแสดงละครให้ผู้อื่นดูได้ โดยเน้นการมีส่วนร่วมในชุมชน (ดวงแข บัวประโคน, 2546) และสามารถได้นำผลย้อนกลับ มาปรับปรุงใช้กับตนเอง

พัฒนาตนเอง เกิดการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น และสามารถออกไปใช้ชีวิตในสังคมภายนอกได้อย่างมีความสุข

ผู้วิจัยจึงนำเสนอกระบวนการละครโดยสอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มาใช้ในกระบวนการจัดกิจกรรม ซึ่ง Knowles (1980) ให้ความหมายการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ว่า เป็นศาสตร์และศิลป์ เกิดการเรียนรู้ ยึดปัญหาผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยเน้นการพัฒนาศักยภาพระดับบุคคลและกลุ่ม เทคนิคการเรียนรู้ที่สนับสนุนให้ผู้ใหญ่ได้สำรวจความต้องการของตนเอง วางเป้าหมายของตนเองมีส่วนรับผิดชอบจัดประสบการณ์รวมทั้งประเมินการเรียนรู้ต่างๆ ด้วยตนเอง

โดยกระบวนการละครเป็นการจัดกิจกรรมที่ทำให้มีส่วนร่วม ทำให้ซึมซับและเข้าใจในเนื้อหาอย่างถ่องแท้มากขึ้น (จวีวรรณ กินวงศ์, 2520)อธิบายว่า การใช้ละครประกอบการสอนทำให้ได้รับการพัฒนาทางด้านจิตใจโดยการปลูกฝังธรรมเนียมในด้านสุนทรียศาสตร์ เพราะการละครส่งเสริมการแสดงออก ช่วยพัฒนาบุคลิกภาพ พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ พัฒนาด้านจิตใจให้มีศิลปะนิยมและรักวัฒนธรรมไทย การละครนอกจากจะทำให้เป็นผู้มีความคิดกว้างขวางแล้วยังสามารถช่วยให้มีการแสดงออกทางด้านอารมณ์อีกด้วย อารมณ์และความรู้สึกนี้ยังสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องของการเขียนบทละครประเภทสร้างสรรค์ด้วย จึงกล่าวได้ว่าการละครนี้มีความจำเป็นและสำคัญมากที่จะนำมาใช้ในการศึกษาของประเทศไทย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโดยใช้กระบวนการละครเข้ามามีส่วนร่วมโดยสอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มาประยุกต์ใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการสร้างคุณค่าให้กับสตรี เพื่อให้เห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้สตรีสามารถปรับตัวและเผชิญกับปัญหาต่างๆได้ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาพฤติกรรม อารมณ์ความรู้สึก และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมทางสังคม นอกจากสภาพร่างกายจะอยู่ในระหว่างการพัฒนาแล้ว ทางด้านอารมณ์และจิตใจก็อยู่ในระยะที่เปลี่ยนแปลง คือมีอารมณ์อ่อนไหวง่ายต้องการความรักความเห็นอกเห็นใจต้องการที่พึ่งและที่ปรึกษา ดังนั้นการพัฒนาเพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับสตรีกลุ่มนี้ผู้วิจัยได้สนใจศึกษา ผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้กระบวนการละครที่สอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่มีต่อการสร้างการมองเห็นคุณค่าในตนเองของ ดังนั้นเพื่อให้สตรีสามารถมีความรู้ มีความคิด เชื่อมมั่นในตนเอง เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และช่วยให้ผู้หญิงสามารถพัฒนาตนเอง เมื่อออกไปสู่โลกแห่งความจริงได้นั้น แนวทางนี้จะส่งเสริมสร้างให้สตรีเกิดการตระหนักในคุณค่าของตนเอง (Self-Esteem) เป็นความรู้สึกที่บุคคลมีต่อตนเอง เกิดจากการเปรียบเทียบตนจริง (real self) กับตนในอุดมคติ (ideal self) โดยการประเมินคุณค่าของตนจากลักษณะทางกายภาพ จิตใจ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม ความสามารถทางสติปัญญา และความสามารถในด้านต่างๆ นั้น

(อนุรักษ์ บัณฑิตยชาติ, ๒๕๔๒) ซึ่งการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้กิจกรรมการอบรมกระบวนการละครที่สอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ จึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้าง self-esteem ให้กับสตรีกลุ่มนี้ การเห็นคุณค่าในตนเองมีความสำคัญอย่างยิ่งในการปรับตัวทางอารมณ์ สังคม และการเรียนรู้เพราะเป็นพื้นฐานของการมองชีวิต ความสามารถทางด้านสังคมและอารมณ์เกิดจากการเห็นคุณค่าในตนเอง บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเองสูงจะสามารถเผชิญกับอุปสรรคที่ผ่านเข้ามาในชีวิตได้ สามารถยอมรับเหตุการณ์ที่ทำให้ตนเองรู้สึกผิดหวัง ท้อแท้ใจ ความเชื่อมั่นในตนเองมีความหวังและมีความกล้าหาญ จะทำให้เป็นคนที่ประสบผลสำเร็จ มีความสุข สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตามที่ตนปรารถนา บุคคลที่เห็นคุณค่าในตนเอง รู้ว่าตนเองมีคุณค่า มักจะมีการประเมินตนเองในด้านดี และเพื่อให้สตรีได้รู้จักตนเอง มองเห็นคุณค่าในตนเอง สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่ต้องพบเจอในสังคมได้ และรู้จักสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น ทำให้สตรีเกิดความรู้สึกภูมิใจในตนเอง มองเห็นคุณค่าในตนเองจะทำให้มีสภาพจิตใจที่เข้มแข็ง และการมองว่าตนเองนั้นมีคุณค่าเท่ากับเป็นการให้กำลังใจในการตั้งต้นชีวิตใหม่ที่ดีขึ้นและพัฒนาตนเองไปในทางที่ดีขึ้นด้วย พร้อมทั้งจะดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้กระบวนการละครโดยสอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่มีต่อการสร้างการมองเห็นคุณค่าในตนเองของสตรีในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลางจังหวัดนนทบุรี
2. เพื่อเปรียบเทียบผลการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้กระบวนการละครโดยสอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่มีต่อการสร้างการมองเห็นคุณค่าในตนเองของสตรีในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลางจังหวัดนนทบุรี ก่อนและหลังการทดลอง
3. เพื่อศึกษาความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้กระบวนการโดยสอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ที่มีต่อการสร้างการมองเห็นคุณค่าในตนเองของสตรีในศูนย์สงเคราะห์และพัฒนาฝึกอาชีพสตรีภาคกลางจังหวัดนนทบุรี

สมมติฐานของการวิจัย

Swanson & Arnold (1996) กล่าวว่า การเรียนรู้ของผู้ใหญ่นั้นเกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในองค์กร เพราะการเรียนรู้ผู้ใหญ่เอื้อบรรยากาศให้เกิดการเรียนรู้ ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นวัยผู้ใหญ่ เห็นคุณค่าในตนเอง และมีความเชื่อมั่นที่จะเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถตนเองอันนำสู่ความเจริญก้าวหน้าในงานทั้งส่วนบุคคลและองค์กร และเกี่ยวข้องกับการพัฒนาทรัพยากรบุคคลว่าเมื่อใดที่การเรียนรู้ของผู้ใหญ่ถูกจำกัดในขอบเขต กฎระเบียบ และความต้องการขององค์กรจะเป็นการพัฒนาทรัพยากรบุคคล แต่เมื่อกฎระเบียบนั้นเกิดจากความต้องการของแต่ละคนที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับความต้องการองค์กร และเป็นความรู้ ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านของบุคคลก็จะกลายเป็นการเรียนรู้ผู้ใหญ่

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้ผู้วิจัยตั้งสมมติฐานดังนี้ คือ

- 1.การจัดกิจกรรมกระบวนการละครตามโดยสอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่เพื่อเพิ่มการมองเห็นคุณค่าในตนเอง ของสตรีในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง จ.นนทบุรี ทำให้มีการเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น
- 2.กลุ่มการทดลองเข้าร่วมกิจกรรมกระบวนการละครโดยสอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มีคะแนนเฉลี่ยของการเห็นคุณค่าในตนเองหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลอง
- 3.กลุ่มการทดลองมีระดับความพึงพอใจในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้กระบวนการละครที่สอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ อยู่ในระดับพอใจมาก

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากร
ประชากรที่ใช้ศึกษาในการวิจัยนี้ คือ กลุ่มสตรีในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง จังหวัดนนทบุรี
2. ตัวแปรที่ศึกษา
 - 2.1 กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้กระบวนการละครโดยสอดแทรกแนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่
 - 2.2 คะแนนที่ได้จากการทำแบบวัดการเห็นคุณค่าในตนเอง

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มสตรี หมายถึง กลุ่มสตรีที่เป็นผู้ที่อยู่ในศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง
กระบวนการละคร (Theatre Process) หมายถึง กระบวนการละครเพื่อการพัฒนาที่ใช้ใน
 การดำเนินการทำกิจกรรมของกลุ่มละครมะขามป้อม (ดวงแข บัวประโคนและคณะ, 2546) โดยให้
 ผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นผู้ผลิตสื่อและแสดงละคร ประกอบไปด้วยขั้นตอนต่างๆ 6 ขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมงานและประสานงาน
2. ฝึกทักษะการแสดงและทักษะละคร
3. การศึกษาข้อมูลและประเด็นปัญหา
4. การผลิตผลงานละคร
5. การจัดแสดงละคร
6. การประเมินผลและสรุปทบทวน

แนวคิดการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หมายถึง ทฤษฎีการเรียนรู้ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่า
 ผู้ใหญ่แต่ละคนเป็นผู้ซึ่งมีวุฒิภาวะที่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้จึงมีความต้องการและสามารถที่จะเป็นผู้ชี้นำ
 ตนเองในการใช้ประสบการณ์เรียนรู้ระบุนุความพร้อมที่จะเรียนของตนเอง และจัดการเรียนรู้เพื่อ
 แก้ปัญหาในชีวิตของตนเอง 4 ประการคือ มโนทัศน์ของผู้เรียน บทบาทของประสบการณ์ของผู้เรียน
 ความพร้อมที่จะเรียนรู้ การนำไปสู่การเรียนรู้ Knowles (1980)

การเห็นคุณค่าในตนเอง หมายถึง การพิจารณาประเมินความรู้สึกของบุคคลเกี่ยวกับตนเอง
 ในความเชื่อมั่น ความสามารถ ความสำเร็จของตน เป็นผลรวมของแนวทางที่บุคคลรับรู้และพิจารณา
 ตัดสินค่าของตนเองตามความรู้สึกของทัศนคติที่มีต่อตนเองว่าเป็นอย่างไร ในเรื่องการประสบ
 ความสำเร็จ การประสบความล้มเหลว การปฏิเสธตนเอง การยอมรับตนเอง การพึ่งตนเอง คิดว่า
 ตนเองมีค่าในสังคม ทำให้เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ ยอมรับนับถือตนเองว่ามีคุณค่า ได้รับความสำเร็จ
 ตลอดจนการได้รับการยอมรับจากบุคคลอื่นและจากสังคม การประเมินหรือการพิจารณาตัดสินค่า
 ของตนเองนั้นจะใช้สิ่งต่างๆรอบๆตัวได้

ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีภาคกลาง หมายถึง ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรี
 ภาคกลาง เลขที่ 78 / 3 หมู่ที่ 1 ถนนติวานนท์ ตำบลบางตลาด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี 11120
 โดยมีการแบ่งการดำเนินงานเป็น 4 รูปลักษณะ ได้แก่ การฝึกวิชาชีพ ตามโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้
 สตรีชนบท การฝึกวิชาชีพพระยะสั้น โดยหน่วยเคลื่อนที่สาธิตและแนะแนวอาชีพอิสระ การอบรมให้
 ความรู้แก่นักเรียนในสถานศึกษาตามโครงการ ให้ความรู้แก่เยาวชนสตรีเพื่อป้องกันการถูกล่วง ฝึก

วิชาชีพระยะสั้นแก่นักเรียนสังกัด สำนักงาน เขตการศึกษาใกล้เคียง ที่เลือกเรียนวิชาชีพต่าง ๆ ตาม
วิชาเลือกเสรี

**กิจกรรมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยใช้กระบวนการละครโดยสอดแทรกแนวคิด
การเรียนรู้ของผู้ใหญ่** หมายถึง กิจกรรมที่นำกระบวนการละครมาปรับให้เข้ากับทฤษฎีการเรียนรู้
ของผู้ใหญ่โดยที่ให้กลุ่มสตรีด้อยโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามความต้องการและ
ความเหมาะสมกับกลุ่มสตรีด้อยโอกาส มีขั้นตอนดังนี้

1. การเตรียมความพร้อมของวิทยากร
2. การเตรียมความพร้อมของผู้เข้าร่วมกิจกรรม โดยการฝึกทักษะละคร โดยใช้กิจกรรม
นันทนาการ และกิจกรรม Warm up
3. การดึงประสบการณ์จากผู้เรียนโดยผ่านกระบวนการสนทนากลุ่ม เพื่อศึกษาประเด็นปัญหา
4. การพึ่งพาตนเองโดยผ่านกระบวนการขั้นตอนการผลิตผลงานละคร โดยการออกแบบฉาก
และคิบบท
5. การนำความรู้ไปใช้โดยการแสดงละครที่แสดงถึงการเห็นคุณค่าในตนเองหนึ่งเรื่อง
6. การประเมินผลโดยการอภิปรายกลุ่ม

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการอบรมกระบวนการละครที่เหมาะสมกับกลุ่มสตรี
2. เพื่อนำไปใช้ในการวางแผนการจัดกิจกรรมการอบรมกระบวนการละครกับการศึกษานอก
ระบบโรงเรียน
3. เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาตนเองของสตรีในด้านอื่นๆต่อไป
4. เพื่อเป็นแนวทางในการนำกิจกรรมกระบวนการละครไปใช้ในการพัฒนาตนเองให้กับ
กลุ่มเป้าหมายอื่นต่อไป